

IV. Sokrates és Pláton a keresztény és a spiritista eszmék előfutárai, akik megkészítik az utat.

Tévedés lenne azt hinni, hogy mivel Jézusnak ismernie kellett az esszéni felekezetet, tehát tőlük merítette tanát is, és hogyha más környezetben élt volna, más elveket vallott volna. A nagy eszmék sohasem törnek elő egyszerre; az igazságon alapuló eszméknek mindig előfutárai vannak, akik megkészítik az útját annak, akit Isten a kellő időben elküld, hogy összeszedje, rendezze és kiegészítse a szétszórt részleteket s egy egészet alkosson azokból. Így az eszme nem keletkezvén hírtelen, megjelenésekor már befogadásra kész szellemekre talál. Ekként a kereszténység előnyomai is már Jézus és az esszéniek előtt több századdal mutatkoztak és Sokrates és Pláton tekinthetők előfutáraiul.

Éppen úgy, mint Krisztus, Sokrates sem írt semmit, legalábbis semminemű iratot sem hagyott hátra, s ő is a vádlottak padján halt meg, mint a fanatizmus áldozata, mert a fennálló vallást megtámadta, s a tényleges erényt a formális álszenteskedés és a tettetés fölé helyezte, szóval, mivel a vallási előítéletek ellen küzdött. Jézust, amint tudjuk, a farizeusok azzal vádolták, hogy tanaival a népet megrontja; hasonlóképen Sokratest is korának farizeusai - mert hisz ilyenek minden korszakban voltak - azzal vádolták, hogy rontja az ifjúságot, amikor nekik Isten egységéről, a lélek halhatatlanságáról és a jövő életéről beszél. Amint Jézus tanát csak tanítványainak írásaiból, éppúgy Sokrates tanát is csak tanítványának, Platónnak feljegyzéseiből ismerjük.

Sokrates és Pláton tanításának foglalata.

Azt hisszük, hogy hasznos munkát végzünk, ha itt Sokrates tanának legfőbb pontjait összefoglaljuk annak kimutatására, mennyire egybehangzanak azok a krisztusi tannal.

Akik ezt a párhuzamot a krisztusi eszme profanizálásának tekintik és azt gondolják, hogy nem is lehet hasonlóság egy pogánynak és Krisztusnak tana között, azoknak azt feleljük, hogy Sokrates tana nem pogány tan, mert hiszen éppen a pogányság legyőzése volt a célja. Másrészt pedig Krisztusnak sokkal tökéletesebb és tisztább tana az összehasonlítással semmit sem veszíthet, és Krisztus isteni küldetésének nagyságát nem lehet kisebbé tenni. Egyébként ez történelem, amit nem lehet elhallgatni. Az ember elérte azt a pontot, ahol a világosság magától is kivilágít a véka alól s megérett arra, hogy szembenézzen az igazsággal s annál rosszabb azokra nézve, akik nem merik kinyitni a szemeiket. Eljött az idő, hogy a dolgokat immár szélteben-hosszában vizsgáljuk meg, nem pedig, mint eddig, szekták és kasztok nyomorúságos és szüklátóköri érdekeinek szempontjából. Ezek a citátumok egyébként azt is igazolják, hogy mivel Sokrates és Platón a krisztusi eszme előfutárai voltak, tanaikban egyszersmind a spiritizmus főelvei is föltalálhatók.

I. Az ember testet öltött lélek. Testesülése előtt az igazság, a jóság és a szépség ősalakjaival egyesülve élt; testesülésekor tőlük elválik, de amikor múltja emlékét visszaidézi, többé-kevésbé elfogja őt a vágy, hogy hozzájuk visszatérjen.

Lehetetlen világosabb különbséget tenni a testi és a szellemi princípium között. A lélek megelőző létezéséről is van szó, és annak homályos sejtelméről, valamint amaz ösztönről, mellyel egy másik világ felé vágyakozik. A testi halál utáni továbbélésről és arról, hogy a lélek a szellemvilágból a testi világba tér, és hogy a földi halál után újból a szellemvilágba tér vissza. Itt van továbbá a szellemek bukásának a magva is.

II. A lélek homályban van és tévelyeg, míg a test által figyel meg a tárgyakat. Mámorban van, mintha ittas volna, mert olyan dolgokhoz van kötve, amelyek természetüknél fogva változékonyak. Míg ellenben mihelyt saját szellemébe merül el,

a tiszta, halhatatlan, örökkévaló felé emelkedik, s mivel szelleme ugyanolyan természetű, annál is marad, ameddig csak lehet s akkor tévedései eltűnnek, mert azzal egyesül, aki változhatatlan. A léleknek ez az állapota: bölcsesség.

A földi ember, aki a dolgokat alulról, közönséges, anyagi szempontból tekinti, csalódásban ringatja magát. Az igazságos megítélés érdekében magasabb, szellemi szempontból kell a dolgokat tekintenünk. Az igazi bölcsnek bizonyos tekintetben el kell választania a lelket a testtől, hogy szellemi szemekkel láthasson. Erre tanít a spiritizmus.

III. Mindaddig, amíg testben élünk s lelkünk alá van merülve a romlandóságba, sohasem érhetjük el vágyaink tárgyát: az igazságot. Valóban testünk szükségképpen ezer akadályt gördít elénk, amellyel törődnünk kell; mi több, kívánságokkal, vágyakkal, aggodalmakkal, ezer agyrémmel és badarsággal tölt el bennünket annyira, hogy a vele összekötött lélek egy pillanatra sem lehet bölcs. De ha lehetetlen, hogy a lélek valamit tisztán megismerhessen míg a testtel össze van kötve: két dolog közül egynek igaznak kell lennie, t. i., hogy vagy sohasem ismerhető meg az igazság, vagy pedig csak a halál után. Reméljük tehát, hogy ha majd a test balgaságaitól felszabadulunk, és szintén szabaddá lett emberekkel beszélhetünk, önmagunk által megismerhetjük a dolgok lényegét. Ezért a bölcseket a halál nem éri készületlenül, és ez egyáltalán nem tűnik fel előttük félelmetesnek.

Íme, az elv, mely szerint a szellem képességeit a testi, szervek közvetítése korlátozza, míg a halál felszabadítja azokat. Itt azonban csak az előhaladottabb, tisztább szellemekről van szó; mindez nem áll a tisztátalan, alantas szellemekre nézve.

IV. A lélek tisztátalan állapotban lesújtva érzi magát, újból a látható világ felé vonzódik, és borzalommal viselkedik minden iránt, ami láthatatlan és anyagtalan; s akkor – azt mondják - síremlékek és hantok körül bolyong, ahol néha ilyen sötét fantomokat láttak is. Ilyeneknek kell lenniök a földi testet

elhagyott, de egészen meg nem tisztult lelkeknek, akik az anyagiasságból még valamit megtartottak, annyira, hogy még emberi szem is észreveheti őket. Ezek nem a jók, hanem a rosszak lelkei, akik kénytelenek bolyongani azokon a helyeken, ahová őket első életük terhe vonja, és ahol addig bolyonganak, amíg őket anyagi alakhoz ragaszkodó vágyuk a testbe nem vezet vissza; és akkor kétségkívül ugyanoly erkölcsöket vesznek fel, mint aminőket előbbi életükben megkedveltek.

Nemcsak az újra testelőtés elve van itt világosan kifejezve, hanem még az anyagi behatás alatt álló lelkek állapota is, és pedig éppúgy, mint azt a spiritizmus szellemnyilatkozatokban kimutatja. Megállapítja továbbá azt a tényt, hogy a reinkarnáció a lélek tisztátalanságának a következménye, míg a tisztult szellemek mentesek tőle. A spiritizmus sem mond mást, csak annyit tesz hozzá, hogy a szellem, aki tévelygései közben megismerésre jutott és a jóra határozta el magát, minden új testet öltésbe kevesebb hibával és több erénnyel lép be, és mindig világosabb intuíciójával azoknak az eszméknek, amelyekkel előző életében bírt, úgy hogy minden egyes élet egy-egy határkövet képez intellektuális és morális előhaladása útján.

V. A földi életünkben minket kísérő nemtő (daimon) halálunk után oly helyre vezet bennünket, ahol mindazok gyülekeznek, akiknek Hadesbe kell menniök, hogy ott felettük ítéljenek. A kellő időn keresztül Hadesben tartózkodott lelkek visszavezettetnek ez életre, számtalan és különböző hosszúságú periódusokra.

Ez az őrangyalok vagy őrszellemelek tana, amelyben szó van az egymás után következő és rövidebb vagy hosszabb bolygási időköz által megszakított reinkarnációkról is.

VI. A daimonok betöltik az ég és a föld közötti térséget, s oly kapcsolatot képeznek, mely a nagy mindenséget önmagával egyesíti. Az istenség nem áll egyenes összeköttetésben az

emberrel, csak daimonok közbenjárulásával közlekedik veled, éspedig vagy éber vagy álomállapotban.

E szót: „daimon”, amelyből a „démon” származott, az ókorban nem használták olyan rossz értelemben, mint ma. Nem jelentett kizárólag rosszakaratú szellemet, hanem általában csak szellemet és megkülönböztették a magas szellemeket, akiket isteneknek neveztek és a kevésbé fejlett szellemeket, azaz a daimonokat, akik az emberekkel közlekedtek. - A spiritizmus is azt tanítja, hogy a szellemek betöltik a tért, és hogy az Isten nem közlekedik közvetlenül az emberekkel, hanem szellemek közvetítésével, akikre rábízta akaratának közlését. Továbbá, hogy a szellemek úgy éber, mint álomállapotukban is közlekedhetnek az emberekkel. Ha a daimon szót szellem szóval helyettesítjük, kész a spiritista tan, s helyette „angyal” szót teszünk, keresztény tan lesz belőle.

VII. A bölcs állandóan arra törekszik, (olyan bölcs, aminő Sokrates és Pláton volt), hogy első sorban lelkéről gondoskodjék, és kevesebb figyelemmel legyen a csak pillanatig tartó földi, mint az örök életre. Ha a lélek halhatatlan, nem bölcs dolog-e úgy élni, hogy az örökkévalóságot tartsuk szem előtt?

A kereszténység és a spiritizmus ugyanezt tanítja.

VIII. Ha a lélek anyagtalan, ez után a láthatatlan és anyagtalan világba kell jutnia, mint ahogy a test, amikor felbomlik, az anyagba tér vissza. Csak különbség teendő a tiszta és igazán anyagtalan lélek között, mely mint Isten, tudománnyal és eszmékkel táplálkozik, és oly lélek közt, melyet többé-kevésbé az anyagi tisztatlanság szennyez be, amely őt Istenhez való fölemelkedésében akadályozza és földi tartózkodása helyén visszatartja.

Látnivaló, hogy Sokrates és Pláton teljesen tisztában voltak azzal, hogy a lélek az anyagtól való mentességéhez képest különböző fokozatot foglalhat el, amely szoros összefüggésben van a tisztaság több-kevesebb mértékével. Amit ők

intuíciójukból merítették, azt a spiritizmus számtalan példával igazolja.

IX. Hogyha a halál teljes felbomlást jelentene, a gonoszok nyereségnek tekintenék, amikor haláluk után nemcsak testüktől, hanem lelküktől és bűneiktől megszabadulnának. Csak aki lelkét fölékesítette, nem idegen dísszel, hanem azzal, ami sajátja, az várhat nyugodt átköltözést a másvilágra.

Más szavakkal ez annyit jelent, hogy az ember teljes megsemmisülését hirdető materializmus a halál utáni erkölcsi felelősségről tudni nem akar, eszerint rosszra ingerel, mert csak a rossznak van nyernivalója a megsemmisülés által. Továbbá, hogy csak a bűneitől megszabadult és erényekkel gazdagodott ember várhat nyugodt fölébredést a másvilágon. A spiritizmus naponkint szemünk elé tárt példákkal igazolja, hogy milyen kínos a gonoszok átköltözése és állapota a másvilágon.

X. A testen feltűnően meglátszanak annak a gondozásnak nyomai, amelyet neki megadtunk, vagy ama balesetét, amely azt érte; a lélekkel is csak úgy van. Amikor a testtől megszabadult, jellemének, kedvenc foglalkozásainak, benyomásainak nyilvánvaló nyomait hordja magán, amelyeket életének minden ténykedése rajta hagyott. Tehát a legszerencsétlenebb az, aki bűnterhelten megy át a túlvilágba. „Te belátod Kallikles, - mondja Sokrates egyik tanítványának, - hogy sem te, sem Pólus, sem Gorgias nem tudnátok bebizonyítani, hogyan élhetnénk hasznosabb életet, amíg idealant vagyunk. Annyi szétágazó vélemény közül egyedül az marad megdönthetlen, hogy jobb, ha minket bántalmaznak, mintha mi bántunk mást, és hogy nem azon kell lenni, hogy igaz embereknek tűnjünk fel, hanem hogy azok legyünk. (Sokrates társalgása a börtönben tanítványaival.)

Itt egy másik, manapság már kísérletileg igazolt tényről van szó, hogy a meg nem tisztult lélek ama jellemet, amaz eszméket és szenvedélyeket tartja meg, amelyekkel a földön rendelkezett. Az az elv, hogy jobb, ha minket bántalmaznak,

mintha mi bántunk mást - nem teljesen keresztény szellemű-e? Ugyanez a gondolat ez, mint amelyet Jézus így fejez ki: „Ha valaki téged arcul ütend jobbról, fordítsd feléje másik orcádat is.”

XI. Két dolog közül egyet el kell fogadnunk: a halál vagy teljes megsemmisülés, vagy pedig a léleknek máshová költözése. Ha mindennek ki kell aludnia, akkor a halál nem más, mint ama ritka éjszakák egyike, amelyet álmatlanul és teljesen öntudatlanul töltünk el. De ha a halál csak a tartózkodóhely megváltoztatása, oly helyre költözés, ahol az elváltaknak gyülekezniük kell, mily boldogság az, ha találkozunk azokkal, akiket ismertünk. A legnagyobb mulatságomra szolgálna az, ha ennek a tartózkodóhelynek a lakóit közelebről figyelném meg és ha ott is, úgy mint itt, meg tudnám különböztetni azokat, akik bölcssek, azoktól, akik csak olyanoknak tartják magukat, de nem azok. Ideje, hogy elváljunk: én hogy meghaljak, ti hogy éljete. (Sokrates bíróival szemben.)

Íme, Sokrates szerint a földön élt emberek ismét találkoznak és fölismerik egymást. A spiritizmus az emberek közt fennálló viszonyokat folyatólagos egymásutánban mutatja be, s látjuk, hogy a halál sem az élet félbeszakítását sem megszűnését nem jelenti, hanem csupán átalakulást jelent.

Mintha csak Sokrates és Platón ismerte volna az öt századdal később élt Krisztus tanításait, és azokat, amelyeket ma nyújtanak a szellemek, mert hiszen ezek ugyanúgy beszélnek! Azonban nincs miért meglepődnünk, ha meggondoljuk, hogy a nagy igazságok örökkévalók, és hogy az előrehaladott szellemeknek ismerniök kellett azokat, még mielőtt a földre jöttek volna, ahova azokat magukkal hozták. És meglehet, hogy Sokrates, Platón és koruknak nagy bölcsészei később ismét megjelentek azok között, akik részt vettek Krisztus isteni küldetésének munkájában, s lehet, hogy éppen azért választotta ki őket, mert az ő magasztos tanainak megértésére alkalmasabbak voltak, mint mások. S végül lehet, hogy ma is részt

vesznek annak a szellemserégnek munkájában, amelynek az a rendeltetése, hogy ugyanazokat az igazságokat hirdesse az embereknek.

XII. Az igazságtalanságot ne viszonozzuk igazságtalansággal, ne ártsunk senkinek, bármilyen rosszat tett is nekünk. Azonban kevés ember akad, aki ezt az elvet elfogadja, és azok, kik e fölött eltérő nézetben vannak, csak megvetéssel viseltethetnek egymás iránt.

Nemde a szeretet törvénye arra tanít minket, hogy ellenségeinknek megbocsássunk?

XIII. A fát a gyümölcséről ismerjük fel. A cselekedet eredménye szerint mérlegelendő: rossznak nevezzük, ha hatása rossz és jónak, ha jó származik belőle.

Ez a mondás: „Gyümölcséről ismerjük meg a fát”, szószerint ismétlődik több helyütt az evangéliumban.

XIV. A gazdagság nagy veszedelem. A gazdagságot szerető ember sem magát, sem övéit nem szereti, hanem olyasmit, ami sokkal idegenebb számára, mint az övéi.

XV. A legszebb imák és a legszebb áldozatok kevésbé tetszenek az istenségnek, mint az erényes lélek, aki hozzá hasonlónak igyekszik lenni. Szomorú dolog lenne, ha az istenek nagyobb súlyt helyeznének áldozatainkra, mint lelkeinkre, mert még a legvétkesebbek is le tudnák őket kenyerezni. De nem úgy áll a dolog; a valódi igazak és bölcsék azok, akik szavaikkal és cselekedeteikkel róják le azt, amivel az isteneknek és az embereknek tartoznak.

XVI. Vétkes embernek nevezem azt, aki inkább szereti a testet, mint a lelket. A szeretet benne van az egész természetben, ez hív fel minket értelmünk fejlesztésére; még a csillagzatok mozgásában is benne van az. Szeretet az, amely a természetet gazdag szőnyegekkel díszíti; ott ékeskedik és ott állapodik meg, ahol virágra és illatra talál. Szeretet adja az embereknek a békét, a tengernek a nyugalmat, a szellőknek a csendet és a fájdalomnak az álmot.

A szeretet, amelynek az embereket testvéri kötelékben kell egyesítenie, Platón e teóriája szerint egyetemes természettörvény. Sokratesnek azt a mondását, hogy a szeretet sem nem Isten, sem nem halandó, hanem egy nagy daimon, azaz nagy szellem, aki a szeretet ügyénél elnököl: tulajdonították legfőbb bűnéül.

XVII. Az erény nem tanítható; akik vele meg vannak áldva, Isten ajándékából bírják azt.

Ez közel jár a kereszténység kegyelem-tanához; de ha az erény Isten ajándéka, akkor a kegyelem azt a kérdést ébresztheti fel bennünk, hogy miért nem részesül hát mindenki belőle? Másrészt pedig, ha az erény ajándék, akkor semmi érdeme sincs benne annak, aki vele meg van áldva. A spiritizmus jobban megvilágítja ezt a kérdést; eszerint az erényt kiki saját erőfeszítése által küzdi ki magának, miközben egymásra következő egzisztenciáiban egymás után tisztítja meg magát tökéletlenségeitől. A kegyelem az az erő, amellyel Isten segíti a jóakarató embereket, hogy levetközhessék hibáikat, és a jót cselekedhessék.

XVIII. Mindnyájunknak megvan az a természetes hajlandóságunk, amelynél fogva sokkal kevésbé látjuk saját hibáinkat, mint a másokéit.

Krisztus mondja: „Mért nézed pedig a szálkát, mely a mások szemében van és nem látod a gerendát, mely a tiedben van?”

XIX. Hogy az orvosok a legtöbb betegségnél nem boldogulnak, ez onnan van, mert a testet kezelik és a lélekre nincsenek tekintettel; pedig ha az egész nincsen jó állapotban, lehetetlen, hogy a rész jól érezze magát.

A spiritizmus megadja a kulcsát a lélek és a test közötti viszonynak és bebizonyítja, hogy feltétlen kölcsönhatásban állnak egymással. Ezáltal új utat nyit a tudomány előtt, mikor rámutat bizonyos bántalmak okára s megadja az eszközöket azoknak leküzdésére. Majd ha a tudomány számolni fog a

szervezet spirituális elemeivel is, kevésbé fog a sikertelenséggel küzdeni.

XX. Minden ember gyermekkorától kezdve sokkal több rosszat tesz, mint jót.

Sokratesnek ezek a szavai rámutatnak arra a nehéz kérdésre, hogy a földön a rossz túlsúlyban van a jó fölött, amely kérdés megfejthetetlen, hacsak nem ismerjük a világok sokaságának és a földnek rendeltetését, ahol a szellemeknek csak kicsiny töredéke lakik. Ennek megoldását csak a spiritizmus nyújtja. (I. a köv. II., III. és V. fejezetet.)

XXI. Abban rejlik a bölcsesség, ha nem képzelődünk aziránt, hogy tudunk valamit, amit tényleg nem tudunk.

Itt azokról az emberekről van szó, akik kritizálják azt, aminek gyakran még az első szavát sem tudják. Platón Sokratesnek eme gondolatát a következő szavakkal egészíti ki: „Legyünk azon, hogy őket beszédükben lehetőleg tisztességtudókká tegyük; ha ez nem megy, ne törődjünk velük, és csak az igazságot keressük. Tanuljunk, de ne gyalázzuk egymást!” Így kell cselekedniük a spiritistáknak is jó hiszemű vagy rosszakaratú ellentmondóikkal szemben.

Ha Platón ma föltámadna, körülbelül olyan (erkölcsi) viszonyokra is akadna, mint a saját idejében voltak és ugyanúgy nyilatkozhatnék. Sokrates is találna oly embereket, akik gúnyolnák őt azért, mert a szellemekben hisz és bolondnak minősítenék őt éppen úgy, mint tanítványát, Platónt.

Miként Sokratest, mert ezeket az elveket vallotta, először nevetségessé tették, azután vallástalansággal vádolták, végül arra ítélték, hogy a méregpoharat kiigya: az új nagy igazságok, megsértvén az előítéleteket és az önző érdekeket ma sem fektethetők szilárd alapra küzdelem és vértanuk nélkül

(Részlet Allan Kardec: „Az evangélium a spiritizmus megvilágításában” c. műből)